

ПП 1.2.6. Методологія наукових досліджень

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Магістр» спеціальності «Економіка».

Предметом дисципліни є підготовка та проведення економічних досліджень, а саме, що стосується вибору теми, послідовності досліджень, методів пошуку та обробки інформації, аналізу отриманих результатів, формулювання висновків та пропозицій.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Методологія наукових досліджень» навчальна дисципліна циклу професійної підготовки, тісно пов'язана з дисциплінами «Економіка», «Статистика», «Інноваційна діяльність», «Соціальна економіка», тощо.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є підготовка та проведення економічних досліджень, а саме, що стосується вибору теми, послідовності досліджень, методів пошуку та обробки інформації, аналізу отриманих результатів, формулювання висновків та пропозицій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є використання теоретичних, методичних та практичних знань та вмінь здобувачами освітнього рівня магістр.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- основних напрямів наукового дослідження;
- основних форм використання наукових інструментів;
- основних методів дослідження;
- основних напрямів та перспектив розвитку у наукових дослідженнях;
- основних правил та вимог до написання наукової роботи;

вміння:

- уміння чітко пояснювати роль їхнього наукового дослідження для суспільства;
- уміння обґрунтувати та економічно оцінювати ефективність того чи іншого напрямку запропонованого у науковому дослідженні;
- уміння збирати, вивчати, аналізувати та обґрунтовувати науковий матеріал;
- уміння користуватися нормативно-законодавчими документами;

способи мислення:

- аналіз, синтез;
- конкретизація, порівняння, узагальнення.

професійні, світоглядні і громадські якості:

- аргументування власної позиції;
- робота в команді та співробітництво;
- розвиток концентрації та переключення уваги;
- високий рівень розвитку пам'яті;
- високий рівень математичних здібностей;
- спроможність працювати в умовах дефіциту часу та інформації;
- спроможність протягом тривалого часу займатись одноманітним видом діяльності;
- здатність до аналітичного мислення.

морально-етичні цінності:

- ціннісне ставлення здобувача до суспільства і держави;
- цінність людської праці;
- ціннісне ставлення до свого особистого «Я»;

- втілення у практичній діяльності моральних переконань; ідеалів, норм, почуттів та принципів;
- дисципліна у виконанні суспільних принципів норм поведінки (обов'язки та відповідальність);
- формування громадської думки;
- прогнозування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Наука як продуктивна сила.

Предмет і сутність науки та її головна функція. Наука як динамічна система знань. Розвиток продуктивних сил і зростання обсягу наукових досліджень. Сучасна система наукових знань. Поглиблення інтеграції суспільних, природничих і технічних наук. Дисциплінарні та міждисциплінарні дослідження. Головна функція науки.

Класифікація наук. Три групи галузей знання – природничі та технічні, суспільні науки і наука про мислення. Взаємозв'язок між ними. Підходи до класифікації наук: методологічний, гносеологічний, логічний. Мета і завдання фундаментальних та прикладних наук.

Організація науково-дослідної роботи в Україні. Підготовка кадрів та їх зайнятість. Категорії наукових і науково-педагогічних працівників. Сектори науки, в яких виконуються наукові та науково-технічні роботи. Розвиток мережі закладів, що здійснюють підготовку наукових кадрів. Плинність кадрів у сфері науки.

Організаційно-функціональна трансформація науково-технічного потенціалу держави внаслідок реалізації спеціально розробленої системи заходів. Глобальне завдання науково-технічної діяльності в перспективі.

Міжнародна науково-технічна співпраця України. Міжнародні програми розвитку науково-технічної співпраці між Україною і Європейським Союзом.

Тема 2. Формування вченого як особистості та режим його праці.

Виховання творчих здібностей. Головна форма виховання творчих здібностей. Наукове покликання. Зовнішні і внутрішні мотиви, що зумовлюють тягу людини до наукової діяльності.

Основні психологічні риси діяльності вчених. Працелюбність – запорука наукового успіху. Особливості розумової праці. Скептицизм як класична форма подолання на шляху до нових ідей. Значення особистої ініціативи у становленні особистості вченого. Критичне осмислення досягнень науки. Уявлення, фантазія та інтуїція у науковій творчості.

Тема 3. Організація наукового дослідження.

Сутність та основні етапи організації досліджень. Явища і процеси економічного розвитку, їх пізнання. Етапи наукових досліджень. Реальний робочий план. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Дослідницька робота як особливий вид діяльності.

Етапи вибору проблеми (теми) та його основні вихідні документи. Вимоги, що ставляться до теми дослідження. Визначення мети і завдань наукового дослідження. Формулювання проблеми. Розробка структури проблеми – конкретизація проблеми дослідження. Сутність та послідовність конкретизації. Вивчення історичного аспекту проблеми. Виявлення кола вихідних питань дослідження.

Методологія планування наукового дослідження. Робочий план. План-проспект. Орієнтовна структура плану названої роботи. Календарний план-графік та його форма. Схема змістовного обґрунтування теми наукового дослідження.

Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Три базових положення, на яких ґрунтується поняття «система». Принципи системного підходу в

наукових дослідженнях: цілісність, всебічність, системоутворюючі відносини, субординація, динамічність, випереджальне відображення.

Правила оформлення результатів наукових досліджень.

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Поняття, терміни та роль інформації в проведенні наукових досліджень. Види та галузі інформації. Пошук вторинної документальної інформації з теми дослідження, бібліографічні видання.

Отримання і аналіз первинної інформації. Інформація в інформаційно-пошукових системах бібліотек та установах науково-технічної інформації. Вторинна інформація. Процес збору та аналізу наукової інформації.

Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації та автоматизовані системи обробки інформації на ПК. Каталоги, їх види та характеристика. Техніка роботи з науковою літературою. Оформлення бібліографічного опису літератури та списку використаних джерел в процесі наукового дослідження.

Тема 5. Кандидатська, докторська дисертації: написання, оформлення, захист.

Форми завершення наукових досліджень у вищих навчальних закладах освіти. Кандидатська дисертація: загальна характеристика, послідовність виконання, підготовчий етап, робота з текстом, оформлення.

Керівництво кандидатською дисертацією, її рецензування та захист. Докторська дисертація як наукове дослідження. Оформлення документів на докторську дисертацію. Етапи написання.

Підготовка до захисту кандидатської дисертації повідомлення про основні результати наукового дослідження. Характерні недоліки при виконанні кандидатської дисертації.

Тема 6. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

Сутність наукової публікації, її основні види, функції, кількість і обсяг. Наукова монографія, наукова стаття, тези наукової доповіді. Реферат. Доповідь. Методика написання тексту.

Літературна обробка наукового тексту. Одиниці обчислення обсягу наукової роботи. Вимоги до тексту наукової статті. Тон викладу. Особливості цитування. Редагування тексту і підготовка його до друку. Типова структура рецензії (відгуку). Внесення правок після рецензування.

Підручник, навчальний посібник, вимоги до написання та оформлення. Методика підготовки та оформлення публікацій. Надання грифу Міністерства освіти і науки України. Форми звітності при науковому дослідженні та апробації результатів дослідження.

3. Рекомендована література

Основна

1. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник / М.Т. Білуха. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Наринян А.Р., Поздеев В.А. Основы научных исследований / А.Р. Наринян, В.А. Поздеев. – К., 2002. – 110 с.
3. Основи та методологія наукових досліджень: Навч. посібник / М.О. Клименко, В.П. Феценко, Н.М. Вознюк. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 351 с.
4. Пилипчук М.І., Григор'єв А.С., Шостак В.В. Основи наукових досліджень: Підручник / М.І. Пилипчук та інші. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
5. Свердан М.М., Свердан М.Р. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / М.М. Свердан, М.Р. Свердан. – Чернівці: Рута, 2006. – 352 с.
6. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2007 – 317 с.

7. Цехмістова Г.С. Основи наукових досліджень. Навч. посібник / Г.С. Цехмістова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.

Допоміжна

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. А.П. Алексеев. – М., 1991. – 150 с.

2. Андрос Е.Н. Истина как проблема познания и мировоззрения Е.Н. Андрос. – К., 1984. – 47 с.

3. Аналитическая философия XX века (Б. Рассел, зд. Мур, Дж. Ости., М. Шлик). – М., 1993.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.riev.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.

2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України

3. <http://www.bank.gov.ua> – офіційний сайт Національного Банку України

4. <http://www.mlsp.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України

5. <http://www.ukrstat.gov.ua> – сайт Головного управління державного комітету статистики України

6. <http://www.nbuv.gov.ua> – сайт національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського